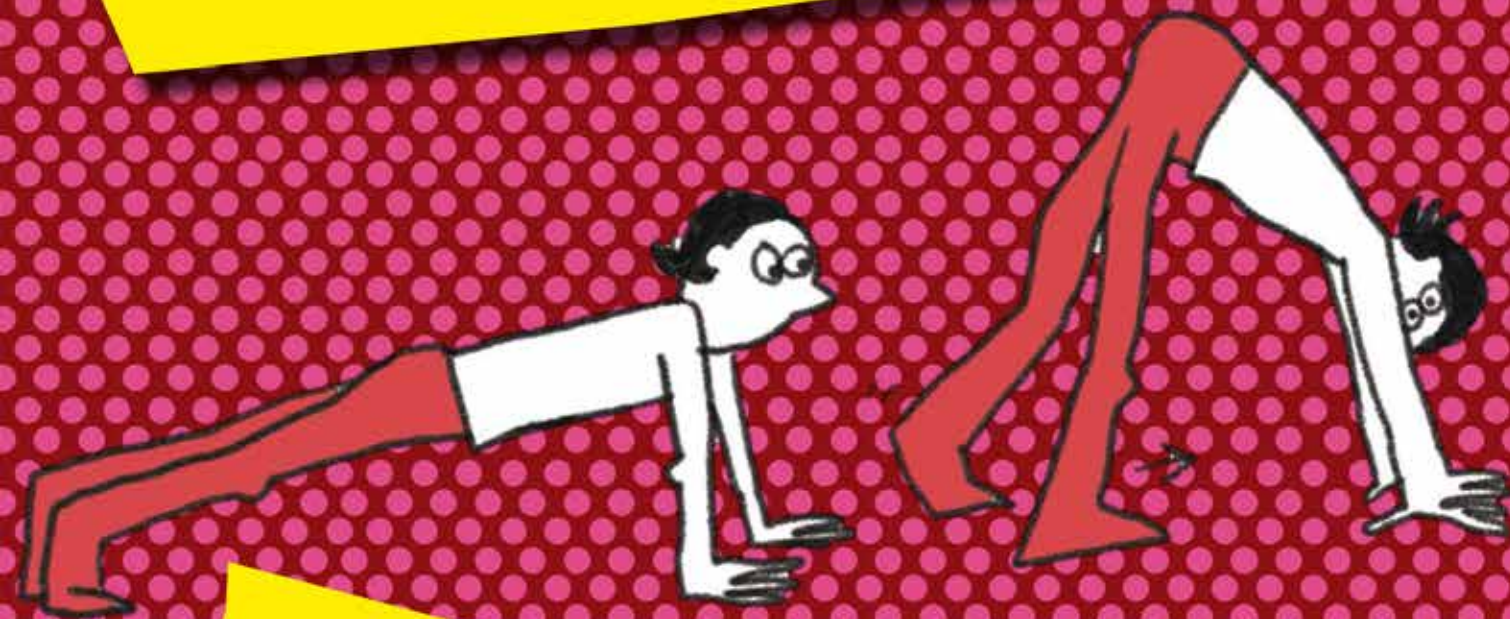

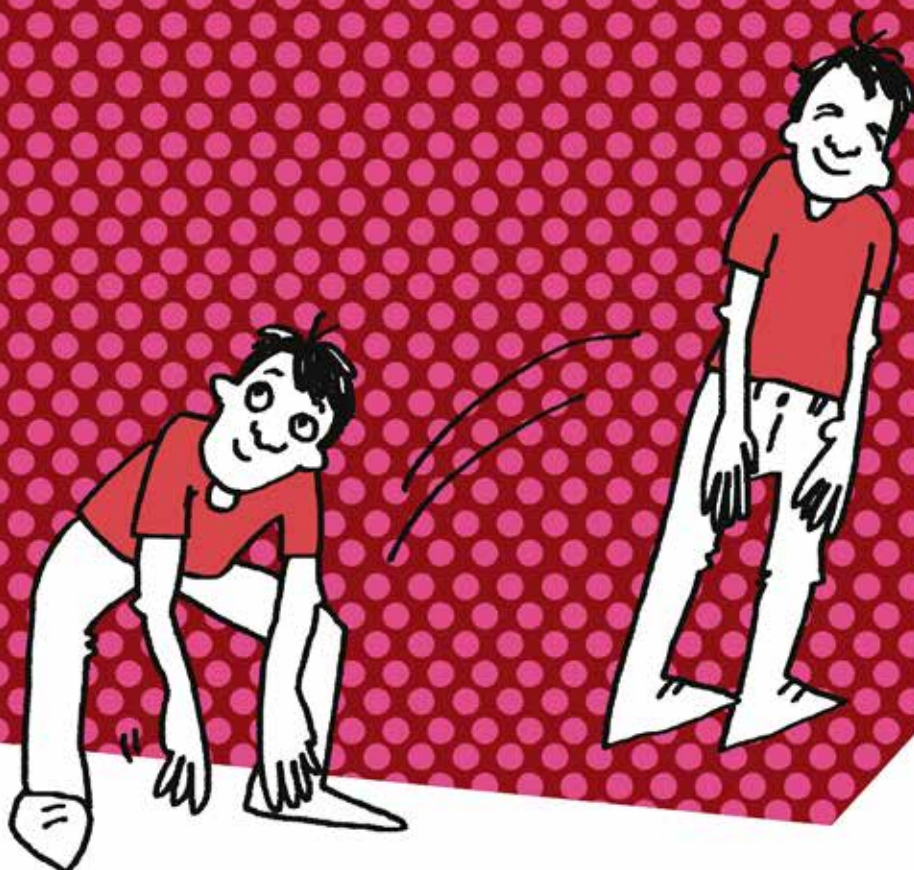
SÆT SKOLEN I
BEVÆGELSE!

**LÆSNING, GENRETRÆK
OG FORSTÅELSE**

DANSK 7.-9. KLASSE

WWW.SÆTSKOLENIBEVÆGELSE.DK

Udgivet af Dansk Skoleidræt
Marts 2014

1. udgave, 1. oplag
Trykt i 500 stk.

Forfattere: Lene Faaborg Stenger, Tønder Ungdomsskole og Tine Vind Bromerholm.

Grafisk design: Berens Bureau

Illustration: Line Jensen, Smoke & Mirrors Studio

Materialet er udgivet med støtte fra Nordea-fonden og Undervisningsministeriets udlofningsmidler.
Materialet kan downloades fra Materialeplatformen® og fra www.sætskolenibevægelse.dk

Signaturforklaring

Fagligt fokus

Område

Materialer

Tid

FORORD

Alle elever har behov for at røre sig - uanset klassetrin. På overbygningen kan det dog være en udfordring at koble faglig læring med bevægelse, fordi læringsmålene for de ældste elever bliver mere komplekse. Samtidig kræver et øget antal tests og afgangsprøver ekstra fokus. Bevægelse er dog stadigvæk en vigtig ting, som kan skabe liv og luft til hjernen - og faktisk skærpe koncentrationen også hos de ældste elever.

Bevægelse i undervisningen med fokus på faglige mål og kompetencer kan være en kærkommen variation i den ellers bogligt orienterede læring og fordybelse, som kendetegner overbygningen.

Hæftet her er et i en serie på tre, som har overskrifterne "Geometri og måling", "Ligninger og brøker" samt "Regnestrategier". Alle hæfter tager udgangspunkt i, at det er sundt, sjovt og socialt at bevæge sig - også i de ældste klasser. Der er masser af faglig læring og træning af allerede lært stof i øvelserne, og de giver overskud til en længere skoledag, hvor hovedet også skal kunne modtage undervisning hen på eftermiddagen.

Udgangspunktet for øvelserne er Fælles Mål fra 2014. Brug øvelserne som et supplement til den øvrige undervisning og inddrag dine elever så meget som muligt i forberedelserne. Alle øvelser er skræddersyet til overbygningen, men kan med få justeringer også bruges på mellemtrinnet.

Rigtig god fornøjelse med at sætte skolen i bevægelse!

SLÅ ET SLAG

Læsestrategier og analysemetoder

Terninger, bevægelseskort, 60 kort med tallene 1-60 og 60 kort med opgaver/spørgsmål

Klasselokale eller et større område

15-30 min. afhængig af opgavekortenes indhold

ØVELSENS FORLØB

Klassen deles ind i grupper af 2-4 personer. Hver gruppe udstyres med en terning. På gulvet fordeles talkortene med bagsiden opad, så man ikke kan se tallene. Der kastes med terningen. Det bliver fx 5. Nu gælder det om at finde kortet med tallet 5. Det sker ved, at alle i gruppen går rundt og vender kortene. Husk at vende dem tilbage igen, så de andre hold ikke kan se tallene. Når man har fundet tallet 5, samles gruppen igen - evt. ved brug af en fælles kaldelyd, som er aftalt i gruppen. Ved tallet 5 ligger der også en opgave, som skal løses, inden man igen kaster med terningen. Spørgsmål og svar skrives på et stykke papir, som man har med sig rundt. Ved nogle af numrene ligger der bevægelseskort, hvilket betyder, at man skal udføre en bestemt bevægelse. Fx gadedrengeløb hen til døren og tilbage igen, lav 5 maveøvelser osv.

Når gruppen har løst opgaven eller lavet bevægelsen, kaster gruppen igen med terningen. Det bliver fx 3. Nu lægges tallet 3 til 5, og det gælder om at finde kort nr. 8.

Sådan bliver man ved, indtil den første gruppe er nået op på 60 eller derover.

Efterfølgende drøftes spørgsmål og svar på klassen. Ved de spørgsmål grupperne ikke har "ramt", supplerer man de andres svar.

OPGAVEEKSEMPEL

Kort med opgaver til teksten:

- > Hvem er fortæller?
- > Hvilken synsvinkel har fortælleren?
- > Skitsér handlingsforløb.
- > Skitsér personer, sted og miljø, tid og sprog.

Kort med spørgsmål til teksten:

- > Hvad undrer dig?
- > Hvordan ville det være gået, hvis...?
- > Hvorfor tror du, at...?

Lad nogle af opgaverne gå igen, så sandsynligheden er større for, at flere rammer en bestemt opgave. Hvis man rammer en opgave anden gang, må gruppen gå videre med det samme.

Variation:

- > Opgaverne kan indeholde forskellige grammatikområder eller små skriftlige opgaver.

NØGLEORDSSTAFET

Nøgleord og referat som analyseredskaber

Kort med små tekststykker

Klasselokale eller en gang

10-15 min.

ØVELSENS FORLØB

Klassen deles i grupper af 3-4 personer. Grupperne stiller sig op på række i den ene ende. Den første løber ned og henter et kort med et lille tekststykke og løber tilbage til rækken. I gruppen læses teksten, og nøgleordene i teksten noteres ned på et stykke papir. Den næste i rækken løber ned og henter et nyt stykke tekst (alle tekststykker er klippet fra samme sammenhængende tekst). Når alle kort er hentet, skal gruppen øve sig på at huske teksten ud fra nøgleordene. Der må gerne noteres flere nøgleord undervejs i processen. Når gruppen mener, de er klar, lægges tekststykkerne væk, og der skrives et referat ud fra nøgleordene. Når teksten er færdig, afleveres den til læreren.

Stafetten kan varieres ved at lave andre bevægelsesformer frem og tilbage. Fx gå baglæns, gadedrengeløb, dribble med en bold eller løb med en ærtepose mellem knæene.

Teksten kan efterfølgende laves i en "ny indpakning". Omskriv teksten til fx et dramastykke, en tale eller et digt.

Variation:

- > Kortene kan indeholde grammatikspørgsmål eller spørgsmål til teksten (handlingsforløb, sprog, tid, sted og miljø, personer, synsvinkel, fortæller).

WALK AND READ

Sprogbrug, søgelæsning og tekstforståelse

Tekst eller bøger fra undervisningen

Klasselokale eller gangareal

10 min.

ØVELSENS FORLØB

Alle går rundt mellem hinanden med en tekst eller bog, mens der læses det på forhånd aftalte. Når man møder en anden person læses en linje højt fra der, hvor man er nået til. Den anden person skal finde samme sted i teksten og læse den efterfølgende linje højt. Rollerne byttes rundt og man går videre og læser, indtil man passerer en ny person.

Variation:

- > Stil forståelsesspørgsmål til det læste undervejs.
- > Lav forståelsesspørgsmål to og to sammen.
- > Gå baglæns, sidelæns, krydsgang, dansende eller hoppende.

FORTÆL DEN IGEN!

Genfortælling af teksters situationer og forløb

Tekstmateriale

Gangareal, fællesrum eller udearealer

20-30 min.

ØVELSENS FORLØB

Læs en tekst og genfortæl indholdet i "walk and talk". Eleverne skal være sammen to og to og skiftevis genfortælle det læste, mens de går rundt. På tid skiftes til ny makker, og der genfortælles på ny.

Variation:

- > Det genfortalte fortælles videre i stedet for det læste.
- > Anvend eksamenslitteratur.
- > Gå ude i naturen.
- > Gå på række to og to. Ved skift rykker den ene række en plads frem i rækken og den forreste går bag i rækken. På den måde får man hele tiden en ny genfortællingsmakker.

ORIENTERINGSTIK

Forståelsesstrategier

Kegler, hæfte, blyant, forståelsesspørgsmål og evt. overtrækstrøjer til "fangere"

Gymnastiksal/hal eller udeområde

15-25 min.

ØVELSENS FORLØB

En stor cirkel markeres med kegler, der passer til antallet i klassen minus 3-4 "fangere". Alle placerer sig ved en kegle. De, der ikke når at finde en kegle, er "fangere". Under alle kegler placeres forståelsesspørgsmål til en kendt tekst. Ved signal skal man skifte plads fra en kegle til en anden (der må ikke vælges de to nærmeste kegler) uden at blive rørt af "fangerne". Bliver man rørt, bytter man rolle med fangeren. Ved en ny kegle skal man notere spørgsmålet ned til senere brug. Dette afsættes der tid til, og de hurtige skrivere/løbere kan begynde på besvarelsen eller lave et tillægsspørgsmål. Det vurderes, hvornår eleverne har indsamlet spørgsmål nok, der kan arbejdes videre med i klassen.

Variation:

- > Eleverne laver selv forståelsesspørgsmål til teksten, som bruges i aktiviteten efterfølgende.
- > Flere personer ved hver kegle.
- > Spørgsmålene besvares ud fra forskellige strategier.

TERNINGE-TEKSTLEG

Systematisk undersøgelse og analyse af tekster

Terning med plasticlommer, hvor der på ilagte sedler står henholdsvis: handlingsforløb, personer, sted & miljø, fortæller & synsvinkel, sprog & tid samt et spørgsmålstegn på de 6 sider.
(Opgaverne kan også blot ligge med bagsiden opad som kort, man trækker).

Klasselokale

15-30 min.

ØVELSENS FORLØB

Klassen deles i grupper af 3-4 personer, og grupperne placerer sig ved et bord i lokalet, hvor der ligger en ukendt tekst. Teksten læses, inden aktiviteten starter. Terningen placeres i midten af lokalet, og på skift bevæger en fra gruppen sig hen og slår med terningen og vender tilbage med en opgave. Der kan hinkes, løbes, kravles osv. hen til terningen.

Hvis terningen viser handlingsforløb, skal gruppen skrive et referat/resumé af teksten. Hvis terningen viser personer, skal gruppen lave en beskrivelse af personerne i teksten osv. Slår man spørgsmålstegnet, skal man stille spørgsmål til teksten.

Alle opgaver på terningen skal løses, men hvis man slår en opgave, man allerede har lavet, skal hele gruppen lave en bevægelse, inden en ny må slå med terningen. Første gang kan bevægelsen være en tur ud i skolegården, anden gang kan man hoppe på et ben rundt om bordet osv. Bevægelserne kan skrives på tavlen. Slår man den samme opgave mere end fx 4 gange, kan man aftale, at man må slå, indtil man får en ny opgave.

Variation:

- > Terningen kan indeholde følgende sider: Hvem-, hvad-, hvor-, hvornår-, hvorfor-, hvordan-spørgsmål stillet til en tekst.
- > Der kan arbejdes med "Nye indpakninger"/genrer: tale, digt, brev, artikel, dagbog, novelle.

GENRE BATTLE

Genretræk og sprogbrug

Skammel/spand og kort med karakteristika til bestemte genrer

Klasselokale eller gang

10-15 min.

ØVELSENS FORLØB

Klassen deles i grupper af 3-4 personer. To grupper skal dyste mod hinanden. Grupperne placeres ca. 15 skridt fra hinanden. Midt mellem de to grupper lægges et kort - evt. på en skammel/spand. En fra hver gruppe løber ind mod kortet for at stjæle det. Hvis det lykkes for en at tage kortet, må den anden forsøge at fange vedkommende, inden denne når tilbage til sin gruppe. Hvis det lykkes at fange den anden, må man tage kortet med tilbage til sin gruppe. Lykkes det ikke, beholder den anden kortet i sin gruppe. Det gælder om at få flest kort. Det kan være god taktik ikke at løbe direkte ud for at tage kortet, men afvente modstanderens "træk".

På kortene er der skrevet små karakteristika, som passer til en bestemt genre. Når alle kort er taget, skal grupperne nu lægge kortene, så man får samlet de karakteristika, der er gældende for en bestemt genre. Alle karakteristika for et essay ligger et sted, karakteristika for eventyr et andet sted osv.

Man får point for hvert kort, man har, og for hver rigtig placering. Har man til gengæld placeret nogle kort forkert, giver det 3 minuspoint.

Grupperne kan efterfølgende gå rundt og tjekke de andre gruppers resultater.

Variation:

- > Kort med ord tilhørende forskellige ordklasser - sorter dem efterfølgende i forskellige ordklasser.
- > Ordforråd - ordene på kortene skal forklares med egne ord. Ordbogen må bruges.

TREDJE GANG - LYKKENS GANG

Genretræk og sprogbrug

18 kort med bogstaver fra A - R; 6 af kortene er med genre-opgaver, og 12 af kortene er med bevægelsesopgaver

Gerne flere lokaler eller et område udenfor

15-30 min. afhængig af opgavernes indhold

ØVELSENS FORLØB

Eleverne går sammen to og to. Rundt i området ligger kortene fordelt med opgavesiden nedad. Fordel gerne kortene i flere lokaler, så man ikke kan se alle opgaver. På den side, der vender op, står bogstaverne A - R (18 poster). Det må ikke være synligt hvilke kort, der indeholder opgaver. Parrene får at vide, hvilken post de skal starte ved. Det er fx A, D, E, J, N ELLER Q, fordi der her ligger en genre-opgave.

En opgave kunne fx være: I hvilken genre gives der særlig mulighed for at formulere sine oplevelser, tanker og refleksioner i en personlig og ret fri stil? Gå til H, hvis I mener, det er et eventyr (forkert svar) Gå til N, hvis I mener, det er et essay (rigtigt svar) Gå til O, hvis I mener, det er en novelle (forkert svar).

Hvis man vælger det forkerte svar, vil der fx stå: "Desværre, det var ikke det rigtige svar. Lav 10 sprællemænd og prøv et nyt svar". Hvis man vælger det rigtige svar, vil der være en ny opgave.

Opgaver

A
D
E
J
N
Q

Forkert

- Lav en bevægelse

H
I
G
C
F
B

Forkert

- Lav en bevægelse

O
K
P
L
R
M

Rigtigt

- ny opgave

N
Q
A
E
D
J

Variation:

- > Opgaverne kan være til en bestemt tekst, grammatikopgaver eller en enkelt genre, man har arbejdet med.

NÅR BOLDEN RAMMER

Genretræk og sprogbrug

2 bløde bolde i forskellige farver, papir og blyant samt evt. facitliste med genretræk

Stort lokale, gymnastiksal eller udeområde

10-15 min.

ØVELSENS FORLØB

Der spilles boldspil på et aftalt område med to bolde i forskellige farver. Den ene bold (fx den røde) kastes rundt og skal gribes. Gribes den ikke, får man en opgave. Den anden bold bruges til at ramme den person, der har den røde bold. Bliver man ramt, mens man har den røde bold, skal man også have en opgave. Når man bliver ramt af bolden, går man til læreren/en anden elev og skal notere det, man ved om en given genre. Herefter forklares det skrevne, og man kan være med igen. Efterfølgende evalueres på det, der er blevet noteret.

Variation:

- > Aktiviteten kan laves mundtligt.
- > Der kan være flere genrer, der repeteres samtidigt.
- > Sammenligne med facitliste (genretræk), hvor mange træk har I fundet?

GENRESPILLET - TJEK DIN VIDEN!

Genretræk og sprogbrug

Tæppefliser, stole, avissider (eller andet, der kan bruges som felter), opgaver og terninger

Alt fra et klasselokale til en hal/stort udeområde

20-40 min.

ØVELSENS FORLØB

Der laves en kæmpe spilleplade i lokalet ved at lægge fx tæppefliser eller lignende på gulvet som felter. Eleverne bevæger sig rundt i grupper af 2-4 personer som "brikker" på spillepladen. Grupperne starter forskellige steder på spillepladen. Der kastes med en terning, og eleverne flytter det antal felter, som terningen viser. Ved nogle af felterne (fx under stolene) er der lagt opgaver, som kan være af forskellig karakter.

Er der ingen opgave, slår man igen. Man kan godt tage flere runder på spillepladen. Nogle af felterne indeholder genreopgaver, andre er "styrkefelter", hvor man skal lave en styrkeøvelse. Fx lav 3 armstrækninger, lav 6 maveøvelser, hop på et ben 8 gange osv.

Variation:

- > Ved nogle af felterne kan der ligge forskellige bevægelsesopgaver. Fx tag en omgang stikbold, læg jer på gulvet og tril 5 omgange til hver side, hop på et ben 10 gange eller tag en omgang fangeleg.
- > Brug øvelsen til evaluering af forskellige emner.
- > Forskellige temaer; fx jul eller konfirmation.

OPGAVEEKSEMPEL

- > Sortér følgende avisklip i anmeldelser, baggrundsartikler og nyhedsartikler.
- > Marker på en avisside, hvad der er overskrift, byline, manchete, brødtekst osv.
- > Hvilke tal forekommer ofte i eventyr?
- > Hvad er titlen på det eventyr, der ligger tekstuddrag fra?
- > Se på fire forskellige dagbøger: Hvilken er en personlig/privat dagbog, rejsedagbog, skolelogbog og skibslogbog?
- > Skriv et læserbrev, hvor du argumenterer for at beholde ungdomsklubben i din by.
- > Skriv en tale til din klasse den sidste skoledag, I er sammen. Formålet er at fortælle dem, hvordan det har været at gå i klasse med dem.
- > Skriv et eventyr med alle de fortælleregler, du kender.

KRABBE-KAMP

Genretræk, sprogbrug og mundtligt udtryk

Fakta om udvalgte genrer

Klasselokale (område uden borde), stort lokale eller et areal med græs

15-20 min.

ØVELSENS FORLØB

Alle i klassen går "krabbegang" mellem hinanden på et lille afgrænset område. Det gælder om at få de andre krabber til at røre gulvet med rumpen. Man må tage fat i en andens arm med egen arm eller en andens ben med eget ben. Hvis man mister balancen og ryger på rumpen, skal man gå ud og opsøge viden om en given genre (ved hjælp af genreoversigter, grammatikbøger, pc, tablet eller mobil). Herefter sætter man sig godt ind i genren, så man kan fortælle om genren til den næste, der ryger ud af krabbekampen. Hvis den næste person ryger meget hurtigt ud efter den første, hjælpes man om opgaven. Der skiftes efterfølgende roller, så alle prøver at fortælle og modtage viden om genrer. Aktiviteten er slut, når der kun er én krabbe tilbage, eller aktiviteten laves på tid.

Variation:

- > Krabberne må hjælpe hinanden, dvs. samarbejde om at få en til at ramme gulvet.
- > Skrive udfra en genre efterfølgende.
- > Hinke i stedet for krabbegang.

ORD-JAGT

Genretræk, sprogbrug og varierede udtryksformer

Ord fra forskellige genrer, hæfte og blyant

Klasselokale, gangareal eller større areal

15 min.

ØVELSENS FORLØB

Denne aktivitet foregår enkeltvis. Ord fra genretrækkene er placeret rundt i området. Ordene skal findes, noteres ned og herefter kategoriseres sådan, at de hører til den rigtige genre. Fælles opsamling eller facitliste, hvor der kan tjekkes.

Variation:

- > Aktiviteten laves i grupper, så der undervejs argumenteres ift. kategoriseringen.
- > Eleverne kan selv fremstille kort med ord/genretræk (post-its er en mem løsning, hvis det kun skal anvendes en gang).
- > Forskellige bevægelsesformer til og fra ordene.

Se mere i hæfterne "Tekstfremstilling"
samt "Sproglig korrekthed"

Hent andre øvelser på www.sætskolenibevægelse.dk

MATERIALET ER UDGIVET MED STØTTE FRA NORDEA-FONDEN
OG UNDERVISNINGSMINISTERIETS UDLODNINGSMIDLER

UNDERVISNINGS
MINISTERIET

NORDEA
FONDEN

dansk
skoleidræt